

Johan Gottfried Schadow (1764–1850), marmorstaty. Orientalisk miniatur, ca 1730. Giotto (1266–1336) "Marias hemsökelse".

Från redaktionen

Enligt Kinseyrapporten och en rad senare amerikanska undersökningar är omkring var tionde människa homosexuell. Men var tionde kärleksfilm handlar inte om kärleken mellan två män eller två kvinnor. Var tionde roman som skildrar förälskelse och kärlek mellan människor har inte homosexuella huvudpersoner eller ens bifigurer. Var tionde artikel som diskuterar tex parrelationers vardagsproblem, det sexuella spelet på arbetsplatserna, barnuppfostran, familjebildning förr och nu, eller vad som helst, handlar inte om homosexuella. Och om det någon gång i någon film, roman, sång, bild, artikel, smyger sig in någon som bryter mot det heterosexuella mönstret och den heterosexuella normen, så är det nästan alltid en man – inte en kvinna.

Den lesbiska kvinnan är dubbelt för-

tryckt och dubbelt osynliggjord – som avvikare i förhållande till den manliga normen och som avvikare i förhållande till den heterosexuella normen. Det är om den lesbiska kvinnan som detta nummer av *KVT* handlar.

Forskningen omkring lesbiskhet och om lesbiska kvinnors förhållande till varandra och till det omgivande samhället har länge varit en bedrövlig historia. Alltifrån Krafft-Ebing, Havelock Ellis och Freud har läkare och psykologer letat efter förklaringar till varför kvinnor väljer att leva i kärleksrelationer till kvinnor och försökt konstruera metoder som skulle kunna återföra de lesbiska kvinnorna till det samhälleligt påbjudna heterosexuella äktenskapet. Man har klassificerat, kategoriserat, marginaliserat och moraliserat. Man har analyserat,

diagnostiserat och delat ut sjukdomsstämplat. Inte förrän 1979 beslutades att homosexualitet inte längre ska klassificeras som en sjukdom i Sverige!

Med den nya kvinnorörelsen har det vuxit fram en ny medvetenhet och en ny militans bland lesbiska kvinnor. Detta har också börjat sätta sina spår i forsknings-sammanhang runt om i världen, men i Sverige har ännu inte mycket hänt. Kvinno-forskare negligerar i sina arbeten oftast det faktum att lesbiska kvinnor existerar och de gör det för det mesta utan att redogöra för varför. I stället för att anta den utmaning – inte minst teoretiskt – som lesbiskhet skulle kunna vara, tiger kvinnoforskarna i stort sett lika energiskt som andra forskare. Det är vår förhoppning att detta temanummer om lesbiskhet ska kunna inspirera kvinnoforskare till att ändra på detta förhållande.

*

Diskussionerna om lesbiskhet bland kvinnoforskare i USA har under det senaste decenniet varit ganska livliga. Två av de viktigaste var debatterna omkring Adrienne Richs artikel "Compulsory Heterosexuality" publicerad i *Signs* 1980 (Vol 5 no 4) och omkring Lillian Fadermans bok *Surpassing the Love of Men* (William Morrow 1981). Adrienne Richs senaste essäsamling och Lillian Fadermans bok presenteras i tidskriftens krönikedel.

Adrienne Rich ser heterosexualiteten som ett system, en samhällelig institution. Vi ställs aldrig inför valet om vi vill älska en person av det egna eller det motsatta könet. Valet är alltid redan gjort och vi förväntas – eller tvingas – sedan bara att finna oss i detta. Heterosexualiteten är en av patriarkatets grundstenar. Att vägra underkasta sig det heterosexuella systemet är därför också att göra motstånd mot patriarkatet, skriver Rich.

För att synliggöra kvinnors förhållanden till kvinnor i den samtida kulturen och i historien konstruerar hon begreppen "lesbian existence" – lesbiska kvinnor existerar och har alltid existerat – och "lesbian continuum" – alla de kontakter mellan kvinnor som alltid har funnits och som alla

kvinnor har erfarenhet av och som ibland, men absolut inte alltid, kan vara sexuella. Att förneka kvinnors beroende av kvinnor är att förlora kraft att förändra sig själv och andra, kraft att förändra relationen mellan könen, hävdar Rich.

I *Signs* (7:1 1981) presenteras en rad artiklar som diskuterar detta. Ann Ferguson menar att begreppet "lesbisk" ställer lesbiska feminister inför tre uppgifter: att tvätta ordet rent från negativa värderingar, att nå fram till en självdefinition av en samtida lesbisk kultur och att skriva historia om dem som motarbetat patriarkatet. Jacquelyn Zita betonar att motstånd – i egentlig mening – mot patriarkatet förutsätter lesbiskhet. Kathryn Pyne Addelson ställer sig undrande inför detta. "Lesbisk" är en term som handlar om avvikelse, menar hon, och den förutsätter en grupp som kategoriseras som normal och en grupp som kategoriseras som onormal. Avvikarbegreppet fungerar normativt. Adrienne Richs begrepp "lesbian existence" kan inte definieras utifrån vår samtida kultur utan att definieras som avvikarbegrepp. Addelson är också kritisk till tanken att kvinnokamp skulle förutsätta lesbiskhet. Man kan aldrig ha en a priori-teori om vilken livsstil som är den effektivaste ur motståndssynpunkt, skriver hon.

Lillian Fadermans bok, som har undertiteln *Romantic Friendship and Love between Women from the Renaissance to the Present*, handlar om att vänskap och kärlek mellan kvinnor var helt accepterat tills sexualteoretikerna "gjorde upptäckten" att också kvinnor har en sexualdrift. I en tid då sexualitet definitionsmässigt förutsatte en mans närvaro, sågs inte kvinnors förhållande till varandra som ett hot mot det institutionaliserade heterosexuella äktenskapet. Kärleken mellan kvinnor förlorade i samhällets ögon sitt oskuldstillstånd i och med att sexualvetenskapen började kategorisera, dela ut sjukdomsstämplat och tala om den "homosexuella kvinnan". Från att ha varit samhällligt accepterad och uppmuntrad blev kvinnokärleken nu förföljd och osynliggjord.

De som är kritiska mot detta synsätt menar att kategorin "homosexuell kvinna" in-

te ödelade kvinnokärleken utan i stället gav den nya möjligheter. Det handlar visserligen om en avvikarstämpel, men ordet "homosexuell" är också namnet på en erfarenhet som många kvinnor faktiskt har av att inte passa in i det heterosexuella mönstret och det öppnar för en ny identitet för dessa kvinnor. Under de första sexualvetarnas tid började också särskilda mötesställen för lesbiska kvinnor att skapas. I presentationen av *Signs* (5:4 1980) i detta nummer av *KVT* diskuteras detta synsätt i anslutning till Esther Newtons artikel "The Mythic Manish Lesbian: Radclyffe Hall and the New Woman".

*

I artikeln "Osynliga kärleksförhållanden – en analys av lesbiska parförhållanden" granskar Anbjørg Ohnstad den psykologiska facklitteraturens påståenden om att lesbiska parförhållanden är symbiotiska och att de hämmar personlig tillväxt. Hon gör det utifrån en diskussion av kvinnors socialisation och de betingelser som finns för lesbiska kärleksförhållanden i vårt samhälle. Det finns många olika sätt för lesbiska att leva tillsammans på och kanske är det så att bristen på lesbiska förebilder och "livsmodeller" bidrar till att göra mångfalden stor.

Karin Lützen går i sin artikel "Den normala onormala kvinnan" igenom en rad författares bilder av den lesbiska kvinnan. Hon skiljer mellan kvinnornas egna bilder och det omgivande samhällets bilder av henne. Dessa bilder är mycket olika varandra, men det finns ett dialektiskt förhållande mellan dem, menar Karin Lützen.

I "Bilder av Sapfo" visar Eva Borgström att forskare länge varit så provocerade av det lesbiska kärleksmotivet i Sapfos diktning att de ägnat stor möda åt att försöka

förklara att Sapfo själv inte levde ut några sådana känslor. Artikeln diskuterar också Sapfos betydelse för de kvinnliga författarna och en kvinnlig litterär tradition och den tar upp Sapfos betydelse som förebild och symbol för de lesbiska kvinnorna.

I artikeln "Lesbiska attityder och *Det andra könet*" ställer Claudia Card avsnittet om den lesbiska kvinnan i Simone de Beauvoirs bok mot boken i övrigt. Simone de Beauvoir betonar att lesbiskhet varken är ett fysiologiskt, psykologiskt eller ekonomiskt förutbestämt öde utan något som den lesbiska kvinnan själv har valt. Men om lesbiskhet är något man väljer borde väl också heterosexualitet vara det, menar Claudia Card. I AWE/Gebbers svenska förkortade version av *Det andra könet* (1973) har kapitlet om den lesbiska kvinnan – typiskt nog – redigerats bort.

Det är också på sin plats att här förklara ett ord som används ganska ofta i detta temanummer av *KVT*, men som annars är ovanligt, nämligen ordet *homofobi*. Det betyder ungefär "sjuklig" rädsla för homosexualitet. När det talas om en *homofobisk* kultur avses en kultur som inte ens passivt tolererar homosexualitet utan som aktivt osynliggör, marginaliserar och bekämpar den.

*

Nästa nummer av *KVT* kommer ut i mars 1986 och handlar om ungdomskultur. Det är ett ämne som uppmärksammats mycket på sista tiden, men som varit mycket mansdominerat både vad gäller vilka som skriver och vad de skriver om. Dags för en ändring, alltså!

Slutligen vill vi tala om att vi tvingas höja prenumerationspriset till 125 kr vid årsskiftet. Hoppas inte det är avskräckande. Gott nytt år från *KVT*!